

TAL VID INSKRIPTIONEN DEN 10 SEPTEMBER 1954

AV REKTOR PROFESSOR L. E. TAXELL

Återblick.

När vi inför ett nytt läsår på hävdvunnet sätt blicka tillbaka på det senast förflutna, skönja vi inga stora och omvälvande händelser i Åbo Akademis liv. Men vi se bevis på att akademiens ställning i olika avseenden är fast och att dess betydelse inom landets universitetsliv kommit att framstå allt tydligare. Härvid kan man peka på olika omständigheter. Välvilja, förståelse och erkännande ha i olika former och från olika håll kommit akademien till del; blott en institution som äger livskraft och utvecklingsförmåga kan vara föremål för ett sådant intresse. Vårt universitets delaktighet i det akademiska samarbetet har intensifierats — vid två för landets universitet gemensamma fakultetskonferenser och i andra sammanhang ha representanter för våra fakulteter gjort vägande insatser. Och den utåtriktade verksamheten har burit frukt — jag tänker närmast på den i sitt slag första och med avseende på resultatet mycket givande kurs som i september i fjol hölls för folkhögskolornas lärare. Framst se vi dock det som under alla omständigheter måste vara det centrala — ett målmedvetet och intensivt arbete inom forskning och undervisning. Det relativt stora antal forskningsunderstöd och stipendier som från olika källor tillfallit både äldre och yngre forskare inom akademien är en exponent på omfattningen och kvaliteten av det vetenskapliga arbete som här utförts och utföres. Det är på fors-

karnas, lärarnas och studenternas dagliga arbetsinsatser som Åbo Akademis anseende och framtid ytterst bygga.

Förändringar inom akademistaten.

Två professurer ha under året besatts. Kansler utnämnde den 29 december lektorn, filosofie doktorn *Gunnar Johannes af Hällström* till professor i Matematik och den 25 april docenten, filosofie doktorn *Erik Stenius* till professor i Filosofi.

Genom Delegationens beslut av den 14 juni inrättades ett personligt lektorat i Organisk kemi. Ekonomiskt möjliggjordes detta genom en anordning, som bl. a. innebär att en assistentbefattning tillsvidare lämnas obesatt. Den 29 juni utnämndes till lektoratets innehavare docenten, filosofie doktorn *Gustaf-Adolf Holmberg*.

Till docent i Finlands historia har utnämnts filosofie doktorn *Gunvor Helena Kerkkonen*.

Akademien väntar av de nyutnämnda vägende insatser inom forskning och undervisning.

Inom teologiska fakulteten står professuren i Praktisk teologi ledig sedan den 1 maj, då professor *Georg Olof Rosenqvist* tillträdde biskopsämbetet i Borgå stift. Hans verksamhet inom akademien omspanner en tidrymd av inemot trettio år. Den är känd och uppskattad i vida kretsar och har präglats av sällsynt hängivenhet och intensitet. Den teologiska fakulteten har i professor Rosenqvist ägt en ledande kraft, hans fördömliga lärarverksamhet har satt djupa spår, som forskare har han trängt in i den praktiska teologins centrala problem och som dekanus har han befäst fakultetens ställning och anseende. När professor Rosenqvist för fyra år sedan trädde tillbaka från rektoratet, som han handhaft under tunga krigs- och efterkrigsår, var jag i tillfälle att offentligen uttala akademiens erkännande. I dag må det blott sägas, att avståndet i tid bekräftar att hans rektorsgärning äger bestående värde.

Jag betygar biskop Rosenqvist akademiens synnerliga tacksamhet. Med stor tillfredsställelse se vi, att biskop Rosenqvist

också framdeles kommer att meddela viss undervisning inom fakulteten och att han kvarstår i akademistiftelsens ledning.

Vi stå inför ett nytt triennium. Rektors åligganden ha ånyo anförtrotts mig. I det ansvarsfulla värvet räknar jag fortfarande med kollegers förtroende och stöd.

Professor *Sven Lindman*, som i två perioder varit prorektor, tillkännagav vid valet i april sin bestämda åsikt att träda tillbaka. Till hans efterträdare valdes professor *Anders Ringbom*. Jag framför till professor Lindman akademiens tack för värdefull insats i akademiens ledning samtidigt som jag uttalar mitt erkännande för det insiktsfulla stöd som professor Lindman skänkt mig.

Efter att i tjugusex år ha varit dekanus för Kemisk-tekniska fakulteten har professor *Walter Qvist* nu frånträtt detta uppdrag. Ansvarsmedvetet, energiskt och med aldrig svikande precision har han handhaft fakultetens angelägenheter. Den starka ställning som fakulteten intar i förhållande till industri och näringsliv, har till stor del nåtts genom professor Qvists målmedvetna arbete. Också professor *Rafael Gyllenberg*, som i elva år varit Teologiska fakultetens dekanus och nu avgått, förtjänar akademiens tacksamhet för sin administrativa insats. De nya dekanerna, professorerna Salin och Schmidt, ha förnäma traditioner att förvalta.

Minnesord.

Många av akademiens vänner och gynnare ha under det gångna året för alltid lämnat vår krets. Av dem nämner jag i dag tre: Delegationens ordförande, medicinlicentiaten *Oskar Mustelin*, dess viceordförande, justitierådet *Knut Molin* och Styrelsens förre ordförande, bankdirektören *Josef Lönnblad*. På olika sätt och med olika förutsättningar ha de burit upp akademitanken, hängivet tjänat Åbo Akademi och givit den sitt ovärderliga stöd.

Inom akademistaten har en plats nyss blivit tom: intendenten för de biologiska samlingarna, filosofie doktorn h.c. *Justus*

Montell avled den 6 augusti. I honom förlorade akademien en av sina mest trogna och trägna arbetare. Icke långt före sin död slutförde doktor Montell ordnandet av det som låg honom närmast, det fennoskandiska herbariet omfattande inemot sextusen olika växter i över sextiotusen exemplar. Hans eget, till akademien överlämnade herbarium är det största som i vårt land sammanbragts av en enda person. Som botanist hade doktor Montell ett stadgat anseende i den vetenskapliga världen. Hans friska och vinnande personlighet väckte tillgivenhet i vida kretsar, också bland studentungdomen. Med tacksamhet erkänner Åbo Akademi värdet av doktor Montells insats, enastående i sitt slag.

Åbo Akademi hyllar de bortgångnas minne.

Akademiens ekonomi.

Åbo Akademi är den enda högskola i Norden som icke åtnjuter något direkt ekonomiskt stöd av vare sig stat eller kommun. Den har skapats, utvecklats och upprätthållits enbart med enskilda medel. Redan för fyra år sedan uttalade jag från denna plats att akademien icke kan leva på det kapital som den har, med avkastningen kunna löner och övriga utgifter icke täckas. De senaste åren ha bekräftat riktigheten härav. Boksluten utvisa betydande brister, oaktat utgifterna hållits vid ett minimum och viktiga behov skjutits åt sidan — sålunda äro lönerna i genomsnitt c:a åtta procent lägre än lönerna för motsvarande statstjänster. I det läget har akademi-stiftelsen noggrant prövat olika möjligheter att stärka det ekonomiska underlaget. Därvid har en anhållan om statsunderstöd framstått som fullt motiverad. När landets regering nu för sitt vidkommande i viss utsträckning tillmötesgått akademi-stiftelsens anhållan om ekonomiskt stöd genom att i propositionen till nästa års statsförslag upptaga ett belopp på 5 miljoner mark för att täcka en del av budgetbristen, inger detta förhoppningar för framtiden. Akademiens insatser inom forskning och undervisning, insatser vilkas resultat kommit hela

vårt land till godo, ge oss rätt att vänta, att akademien med bidrag från statsmaktens sida beredes liknande materiella villkor som övriga högskolor. Den ekonomiska basen för Åbo Akademis framtida obeskurna verksamhet inom den nuvarande ramen förutsätter tre faktorer: det kapital som nu finnes, statligt understöd och fortsatt enskild offervilja.

Den akademiska utbildningen.

Den akademiska utbildningen innefattar problem, som just nu ge särskild anledning till uppmärksamhet på universitetshåll. Jag tänker närmast på två initiativ: dels det inom Helsingfors universitet väckta förslaget att införa en lägre filosofie kandidatexamen, dels en framställning av skolstyrelsen att utbildning av lärare för mellanskolan (yngre lektorer) borde anordnas utanför universiteten, vid den pedagogiska högskolan i Jyväskylä. Vartdera förslaget har motiverats med bristen på läroverkslärare, som är särskilt stor i de finska skolorna. Men i sammanhanget skönjer man också andra beveksegrunder och vissa principiella uppfattningar.

Utgångsläget är givet: högskolorna skola tjäna samhället. Varje examen bör utformas så, att den ger den bästa möjliga grund för framtida verksamhet i kvalificerade och ansvarsfulla arbetsuppgifter.

Vilka krav ställer detta på akademisk utbildning? Vari består de akademiska studiernas särart?

Läroinrättningar av olika slag ha grundats och utvecklats under de senaste årtiondena. Detta har i viss mån varit ägnat att skymma gränsen mellan akademisk utbildning och andra utbildningsformer. Härtill har icke minst bidragit den omständigheten, att ett relativt stort antal studenter sökt sig till institut och liknande utbildningsanstalter och att det inom sådana t.o.m. anordnats särskilda kurser för studenter.

Liksom all annan undervisning skall den akademiska meddela kunskaper och uppöva en viss förmåga att tillämpa dem. En olikhet ligger däri, att de akademiska examinas kunskaps-

mått är mera omfattande och differentierat än det som kräves inom andra studiebanor. Kunskaperna äro också mera teoretiska i den meningen, att de icke innesluta blott sådant som i första hand har praktisk nytta. Den väsentliga olikheten ligger dock på ett annat plan. Akademiska studier skola skänka förtrogenhet med vetenskapens problem, system och metoder. Varje akademisk examen, högre eller lägre, skall vara ett bevis på förmåga att enligt vetenskapliga krav behärska frågeställningar också utanför den kunskapskrets som studierna gett. Gränsen för den akademiskt utbildades verksamhetsmöjligheter går icke där kursfordringarnas kunskapsmätt upphör. För den som behärskar vetenskapens metodik och system finns det möjligheter att gå vidare och vinna mera. Den synpunkten får aldrig lämnas ur sikte. Det är icke tillfyllest att man förvärvar och behåller kunskaper. Minst lika viktigt är att förstå orsaker och sammanhang, att kunna tränga in i och tillgodogöra sig nya kunskapskällor, att förmå se det väsentliga i motiv, material och konklusioner, att kunna bedöma problemen sakligt och objektivt. Allt detta förutsätter en vetenskaplig skolning, som blott högskolorna förmå ge, och som de också måste ge.

Det bör också understrykas, att blott en tillräckligt vetenskapligt inriktad utbildning kan råda bot på vissa av specialiseringens olägenheter. Icke ens om man skulle bygga upp en examen så, att den skulle omfatta det maximum av kunskaper, som rimligtvis kunde inläras under en normal studietid, skulle den kunna innesluta alla specialområden inom examensämnen. Men den som fördjupat sig i en del av ett ämne och behärskar den vetenskapliga metodiken på området, har förut sättningar att med framgång vara verksam jämväl inom ett angränsande arbetsfält. Erfarenheten har visat, att personer med akademisk examen gjort sig gällande inom områden, för vilka deras examen icke direkt kvalificerat. Allmän duglighet kan ha betytt mycket i det enskilda fallet. Och vissa grundläggande kunskaper ha självfallet varit erforderliga. Men ofta har framgången väsentligen berott på förmågan att i nya ar-

betsuppgifter kunna tillgodogöra sig den vetenskapliga skolning, som givits inom ett mera eller mindre närliggande område.

Det som nu sagts pekar på nödvändigheten att ge den vetenskapliga träningen ett tillräckligt stort utrymme i den akademiska utbildningen. Ur den synpunkten måste man hysa betänkligheter i fråga om förslaget att skapa en lägre filosofie kandidatexamen utan den del som representerar det mera vetenskapliga inslaget, d.v.s. pro gradu-provet. Sett ur akademisk synvinkel föreligga knappast tillräckliga skäl att skära ned filosofie kandidatexamens vetenskapliga standard eller att skapa en ny examen med lägre fordringar. Endast en nödsituation, sådan som den skrämmande bristen på läroverkslärare, och vissa andra utifrån verkande hänsyn, bl. a. det faktum att ett alltför stort antal studerande av olika orsaker icke slutföra sina studier, kunna bilda ett tillräckligt verklighetsunderlag för den föreslagna reformen. Om denna genomföres, har man anledning att noggrant pröva huru det vetenskapliga momentet i erforderlig utsträckning skall kunna tillgodoses inom den nya examens ram.

Praktik under studietiden.

I den aktuella debatten om universitetsutbildningen har det framhållits, att studierna även borde ge den praktiska förfarenhet, som den framtida verksamheten förutsätter. Sålunda borde de som utbilda sig till läroverkslärare, redan under studietiden förvärva icke blott grundliga insikter i pedagogik och psykologi utan även praktisk erfarenhet i att undervisa. Kan och borde en sådan strävan tillgodoses inom ramen för den akademiska utbildningen?

Inom vissa studiebanor har fordran på praktik sedan gammalt ansetts naturlig och berättigad. Det gäller främst den tekniska och den merkantila utbildningen. Men för examina inom de filosofiska, teologiska och statsvetenskapliga fakulteterna har man i allmänhet icke krävt praktisk erfarenhet;

vissa undantag ha dock gjorts, sålunda fordras för kandidat-examen i förvaltningslära förtrogenhet med administrativ eller social verksamhet.

Det råder knappast något tvivel därom, att förvärvandet av praktisk erfarenhet redan under studietiden vore till gagn. Förtrogenhet med konkreta arbetsuppgifter skulle underlätta och påskynda övergången från studier till förvärvsarbete. Och den kunde i viss mån ge studiearbetet en mera realitetsbetonad prägel. Ifall praktik kan förvärvas utan intrång på studiearbetet — t.ex. under den tid av ferierna som icke effektivt kan utnyttjas för studier — är den att rekommendera. Men i övrigt äro olägenheterna övervägande. Intensiva akademiska studier tåla icke den splittring som en praktisk verksamhet vid sidan av studiearbetet innebär. Kravet på obligatorisk praktik skulle icke bara leda till en förlängning av studietiden utan även till en nedskärning av examensfordringarnas teoretiska del. Och i regel vore det icke möjligt för universiteten att själva ombesörja den praktiska utbildningen.

Härtill kommer en viktig principiell synpunkt. Det förefaller som om ett starkt understrykande av praktikkravet bottnar i en negativ inställning till det som utgör de akademiska studiernas syfte och särart. Inlärandet av den praktiska kunskapstillämpningens metodik och teknik får icke göras till det centrala i universitetsutbildningen. För farorna av en utveckling i den riktningen måste man alltid hålla blicken öppen. Det är icke verklighetsfrämmande att för de akademiska studiernas vidkommande hävda den teoretiska, vetenskapligt inriktade utbildningens företrädare. Praktisk erfarenhet är bra, men den kan icke ersätta bristerna i vetenskaplig skolning; endast i sällsynta undantagsfall, där ovanliga personliga kvalifikationer finnas, är detta möjligt. För dem som skola handha kvalificerade samhällsuppgifter — inom det offentliga eller privata livet — är det inte tillräckligt att behärska procedur och teknik, det kräves också självständigt och kritiskt omdöme, förtrogenhet med analys och syntes, förmåga att objektivt och sakligt bedöma givna situationer,

m.a.o. allt det som träning i vetenskapligt tänkande förmår ge. För en läroverkslärare är det visserligen viktigt att vara förtrogen med pedagogikens och didaktikens praktiska problem. Men det är också viktigt att han har ett tillräckligt djupt och brett kunskapsunderlag samt att han äger den vidsynthet och objektivitet, som äro så viktiga för den som icke bara skall lära utan också fostra de unga till människor och medborgare.

Om man sålunda skall fasthålla vid de akademiska studiernas vetenskapliga inriktning, vilket enligt min mening är nödvändigt, så följer därav, att den praktiska erfarenheten i regel kommer att förvärfvas efter studietiden. Med det nyss utskrivna examensbrevet i handen är man inte ännu »färdig». Härefter följer en övergångsperiod, då det gäller att tillägna sig förmågan att i praktisk verksamhet omsätta kunskaper och metoder. Men den verksamheten står utanför universitetens kontroll. Därav följer dock ingalunda att universiteten helt få gå förbi praktikproblemet. Dels gäller det att utforma examina så, att övergången till det praktiska livet blir så lätt som möjligt. Och dels är det fråga om att skapa speciella förutsättningar för den studerande ungdomens framtida verksamhet; i det avseendet borde man främst med tanke på blivande läroverkslärare bl.a. pröva möjligheterna att inom universitetsutbildningens ram i större utsträckning än nu ge studenterna orientering i pedagogikens och psykologiens grundläggande problem.

Förkortning av studietiden.

I studenternas meningsutbyten om den akademiska utbildningen har önskemålet om en förkortning av studietiden ofta understrukits. Studenternas svaga ekonomi, de höga levnadskostnaderna och svårigheterna att uppbringa lånemedel äro de argument som främst förts fram. Därtill kommer att en lång utbildningstid försvårar fyllandet av den brist på arbetskraft som gör sig gällande inom vissa områden.

Läget är olika inom olika studiebanor. Inom många fakulteter är studietiden för lång icke bara med tanke på studenterna utan även med hänsyn till samhället, i vars intresse det ligger att de icke produktiva åren i människans liv äro så få som möjligt. Det förefaller mig som om man, trots den angelägna sak det här gäller, icke tillräckligt undersökt problemet och icke gjort allt det som kan göras. Någon radikal lösning ligger knappast inom räckhåll. Men det finns vissa icke utnyttjade möjligheter att tillmötesgå en del önskemål. Också det akademiska livet kan vara i behov av en viss tidsbesparande rationalisering.

Det bör till först understrykas, att en eftersträvad förkortning av genomsnittstiden för akademiska studier icke får ske på bekostnad av studieprestationernas kvalitet. Examinans vetenskapliga standard bör upprätthållas. Den tesen får sin motivering i det som tidigare sagts om de akademiska studiernas särart. Men i fråga om kunskapsstoffets kvantitet kunde nedprutningar i många ämnen ske utan förfång. Professorernas benägenhet att öka kurslitteraturens omfång i takt med den vetenskapliga produktionen på området och med vidgandet av deras egen kunskapskrets till nya specialområden är ett välkänt faktum. Och för mången examinator är det egna ämnet det viktigaste. Alla subjektiva hänsyn måste skjutas åt sidan. En grundligare gallring av sekundärt kunskapsstoff bör ske, där det är möjligt utan större olägenheter.

En förkortning av studietiden måste dock huvudsakligen ske på annat sätt. Utan att vara beredd att framlägga ett färdigt projekt skall jag blott peka på några utvägar. Syftet är att göra dem till föremål för prövning och debatt såväl av de akademiska instanserna som av studenterna.

Undervisningsmetoderna fylla icke alla krav på effektivitet. Den återkommande kritiken mot föreläsningsmonologerna har visserligen ibland skjutit över målet, men har dock berört olägenheter, som icke kunna förnekas. Föreläsningar försvara sin plats dels på ett förberedande stadium, dels som

rent vetenskapliga prestationer avsedda för specialister och längre hunna. Huvudvikten i undervisningen bör ligga på övningar i vilka studenterna aktivt taga del både i förberedelse och utförande. En av orsakerna till att undervisning av övningskaraktär icke alltid givit väntade resultat ligger i att studenternas medverkan ofta varit otillräcklig. Här är en av de svaga punkterna. Förklaringen att tentamensläsning går före förberedelse för en övning är inte hållbar. För att stimulera studenternas självverksamhet i fråga om undervisningen borde studenternas aktiva och framgångsrika deltagande i övningar och kurser få ersätta egentliga tentamensprestationer. Vid en högskola med ett litet studentantal är detta utan svårighet möjligt. På den vägen kan effektiviseringen leda till tidsbesparing.

En starkare koncentration av undervisningen borde också eftersträvas så, att kurser och övningar i större utsträckning skulle ta sikte direkt på tentamenskraven. Visserligen kan det inte förmenas en professor eller docent att i föreläsningar behandla sina specialundersökningar, men detta får icke utsluta att undervisningen i övrigt anpassas så, att den berör väsentliga avsnitt i kursfordringarna. I det sammanhanget borde man överväga att inom de fakulteter, där studierna nu äro relativt fria, göra undervisningen mera skolmässig. Särskilt för svagare elever vore det nyttigt med en stramare disponering av själva studiegången förenad med en fastare ledning och övervakning.

Ferierna kunde utnyttjas bättre för studiearbete än nu vanligen är fallet. Då studenterna under dem oftast äro hänvisade till sig själva, kan effektiviteten icke bli densamma som under terminerna. Därtill kommer att ferierna i allt större utsträckning utnyttjas för förvärvsarbete — ofta utan samband med den bana, för vilken studierna utgöra en förberedelse. En hård nödvändighet har tvingat många studenter till påfrestande förvärvsarbete. Man måste dock ställa sig tvivlande till nyttan av ett arbete som splittrar och förlänger studietiden. Ifall nöden icke kräver annat, vore det

enligt min mening bäst om ferierna i större utsträckning skulle utnyttjas för effektivt studiearbete.

Tanken att förlänga terminerna och att anordna kurser under ferierna borde närmare prövas. Måhända kunna ytterligare åtgärder övervägas. Man bör dock hela tiden ha klart för sig att studietidens förkortning icke får göras till något självändamål. Det är närmast fråga om en rationalisering och effektivisering som kan föra med sig en eftersträvad minskning av såväl studietid som studiekostnader.

Tiden är nu inne för en undersökning av vad som kan göras.

Allmänna krav på den akademiska medborgaren.

Om man, såsom här skett, bedömer den akademiska utbildningen med utgångspunkt i samhällets behov och intressen, kan man icke stanna vid det som nu berörts. En gedigen, vetenskapligt inriktad utbildning kan icke ge allt. Det är icke heller tillfyllest att den kompletteras med en god allmänbildning, också den en sida av akademisk utbildning i vidsträckt mening, en sida som dock icke skall beröras i detta sammanhang. Av en samhällsarbetare kräves mycket utöver det som ligger i förvärvat kunskap och vetenskaplig träning. Det väsentligaste i de kraven ville jag sammanfatta i begreppen ansvar, lojalitet, respekt för lag och rätt.

Ansvar icke bara för den egna arbetsuppgiften, utan också för samhällets angelägenheter i gemen är en förutsättning för allmän välfärd. Där det brister i medborgerligt ansvar, lämnas fältet fritt för negativa krafterns spel; det ansvar som man skjuter ifrån sig, övertas sällan av andra. Lojaliteten mot helheten och mot andra medborgargrupper är en betingelse för en sund samhällsutveckling. Där densamma är svag och viljan att arbeta för gemensamma mål saknas, blir intresse-motsättningen och splittringen dominerande drag i samhällsbilden. Respekten för lagens bud är en av statens grundpelare; förakt för lagen och ett försvagat rättsmedvetande markera den första etappen på vägen mot samhällets upplösning.

Vår egen tid har givit oss så många exempel på och så många bittra erfarenheter av missbruk av olika slag, också från tjänstemannakårens sida, att högskolorna, där utbildningen av de högre tjänstemännen är koncentrerad, icke tyst kunna gå förbi det som har skett. Det som för framtiden inger mest bekymmer är att missbruken och lagöverträdelserna förefalla att harmoniera med tidsandan — som intet annat är än ett uttryck för huru människor tänka och tycka. Inställningen till samhällets lagar präglas av en likgiltighet och låt gå-mentalitet, som kan medföra ännu allvarligare följder än dem vi redan upplevat.

Också de som icke alltför strängt döma yppade missbruk i det offentliga livet måste erkänna vikten av att de som inneha ansvarsfulla poster i samhället även moraliskt fylla höga krav. I det avseendet kan vanlig undervisning knappast ge erforderliga kvalifikationer.

Men likväl kan man fråga, om icke förvärvet av en viss reell samhällskunskap kunde bidra till att skapa och stadga den riktiga inställningen. Vad vet den akademiska ungdomen t.ex. om de moderna organisationssträvandena och deras faktiska räckvidd och betydelse? Och vad vet stadsungdomen om landsbygdens problem eller den intellektuella arbetaren om kroppsarbetarens miljö och svårigheter? Är det icke så, att många av de intresse-motsättningar, som i dag splittra samhället, ha sin grund i bristande kännedom om andra människors och andra medborgargrupperns behov och svårigheter? Kunde en bättre helhetssyn på samhällsföreteelserna nås ifall man skulle skingra okunnigheten och fördomarna? Mot den bakgrund som dessa frågor teckna framstår det som angeläget att den akademiska ungdomen förvärvar en objektiv och mångsidig samhällssyn. Vidgade perspektiv mot olika samhällssektorer är av betydelse inte bara för den enskilda utan för helheten. Jag framför tanken på att som ett led i den akademiska utbildningen anordna upplysande och förtroendefulla informationer och diskussioner kring aktuella samhällsproblem under medverkan av experter från det praktiska livet.

Härigenom kunde man också i någon mån motverka den isolering från samhället som högskolan och den akademiska ungdomen ofta med en viss rätt beskylls för.

Men kunskap och förståelse äro icke allt. Det måste i människans inre finnas en grund för en rätt samhällsanda. Att talet om ansvar, lojalitet och laglydnad icke får tillräcklig resonans hos nutidsmänniskan beror till stor del på att hennes tanke och handlande äro ensidigt inriktade, på egna och på gruppens intressen. De komplicerade orsaker, som lett därhän, skola icke här analyseras. Blott en synpunkt må framhållas. Så länge det gällde att bygga upp det som de hårda åren raserat och att successivt lyfta av de tunga bördor, som lagts på vårt folk, stod man inför en stor, för de flesta av oss gemensam uppgift. Nu när den i huvudsak är fullgjord, är man i viss mening handfallen och lättare än annars mottaglig för de negativa inflytelser, som alltid finns i ett samhälle. Avsaknaden av ett gemensamt mål låter splittringen och intressemotsättningarna dominera. I den miljön skjutas rätt och moral ofta tanklöst åt sidan.

Finns det då ingen gemensam uppgift som kunde befästa den allmänanda, som måste finnas i ett samhälle, för att det icke skall försvagas inifrån? Det är ingen lätt sak att konkret formulera en sådan. Så länge ansträngningarna nästan enbart inriktas på att förbättra den materiella standarden skymmes varje i egentlig mening gemensamt mål. En sida av samfällda strävanden bör självfallet vara att skapa ett i ekonomiskt avseende livskraftigt och utvecklingsdugligt samhälle. I den mån det syftet kan nås genom att de enskildas levnadsbetingelser förbättras och den sociala tryggheten befästes äro strävandena härför viktiga också ur en vidare synvinkel än den enskilda individens. En annan sida av det gemensamma arbetet bör vara att vårda de andliga och kulturella värdena i tillvaron. Genom dem kan människans blickfält vidgas därhän, att hon ser längre än till sina egna och sin grupps intressen. Och genom dem kan människan också förnimma de moraliska krav, som ställs på henne som medborgare. Sam-

hällsaktiviteten, både det allmännas och de enskildas, bör ta sikte på vardera sidan — såväl på materiellt och socialt framåtskridande som på vården av de andliga värdena. Vill man med tanke härpå allmänt ange ett sådant gemensamt mål, som vårt folk nu synes sakna, så vore det — så som jag ser problemet — en på nordisk frihetstradition grundad rätts- och kulturstat.

Den inställningen borde prägla akademisk miljö och anda.

Kolleger och studenter. Ett nytt läsår har börjat. Jag hälsar er alla välkomna till det gemensamma arbetet.